Teknikföretagen

YTTRANDE
2025-03-06

Justitiedepartementet
Grundlagsenheten
Skickas som e-post till:
ju.remissvar@regeringskansliet.se
samt kopia till ju.L6@regeringskansliet.se

Ert dnr: Ju2024/02386

Yttrande över betänkandet Personuppgifter och mediegrundlagarna (SOU 2024:75)

Teknikföretagens 4500 medlemsföretag står för en tredjedel av Sveriges export och över en miljon jobb. Vår uppgift är att stärka våra medlemmars konkurrenskraft och driva den hållbara utvecklingen framåt. Tillsammans med företag över hela landet formar vi teknikbranschens framtid – för vi är tekniksverige.

Teknikföretagen har deltagit i framtagandet av, och står bakom, Svenskt Näringslivs remissvar (referens 2024/204) på rubricerat betänkande, men vill utöver detta även för egen del inkomma med yttrande enligt nedan.

Sammanfattning

- Teknikföretagen anser att den ordning med olika söktjänster som hittills kunnat användas som en del i arbetsgivarnas bakgrundskontroller svarar upp mot företagens behov av information. Vi inser även samtidigt att tillgängliggörandet saknar tillräcklig hänsyn till den personliga integriteten och även utnyttjas av enskilda och för kriminella ändamål på ett sätt som ligger långt ifrån mediegrundlagarnas huvudsakliga syfte.
- För det fall en förändring genom lagstiftning ska göras, är det kritiskt att företagen även efter förändringen kan ta del av sådan information om enskilda som är nödvändig för att kunna utföra ändamålsenliga kontroller. Dessa kontroller måste dessutom kunna genomföras enkelt, samt tids- och kostnadseffektivt, för att inte påverka verksamhet och produktion negativt.
- Eftersom det i nuläget är oklart vilka faktiska konsekvenser det föreslagna begränsade grundlagsskyddet får för arbetsgivarnas möjligheter att genomföra bakgrundskontroller, kan vi inte annat än avstyrka utredningens förslag.
- Högsta domstolens nyligen fattade beslut i mål nr Ä 3169–24 och Ä3457–24 påvisar med tydlighet behovet av att skyndsamt utreda och ta fram en tydlig reglering som möter företagens legitima behov av att fortsatt kunna genomföra erforderliga kontroller av arbetssökande och arbetstagare.

Företagens behov
Teknikföretagens medlemsföretag har ett varierande behov av att kunna ta del av, eller i vart fall nyttja tillgången till, olika slag av information om enskilda. Detta kan, beroende på situation, gälla såväl arbetssökande som redan anställda. En arbetsgivares behov av att kunna göra vissa kontroller av enskilda har vuxit under den senaste tiden, bland annat på grund av ett förändrat omvärldsläge, ett förändrat samhällsklimat och en kriminalitet som tagit sig in på arbetsplatserna.

Arbetsgivarnas primära behov är att kunna genomföra de kontroller som man bedömer är erforderliga i det enskilda fallet. Det viktiga här är med andra ord att ändamålsenliga kontroller kan genomföras, inte exakt hur informationen ska tillhandahållas, eller vem som ska tillhandahålla den. Det är inte heller så att företagen i alla lägen har behov av all information som idag finns tillgänglig genom de olika söktjänsterna. Det är emellertid många gånger komplicerat och svåranalyserat att upptäcka risker och sårbarheter i exempelvis rekryteringssituationer och arbetsgivarens behov av vilken information som krävs för att få en korrekt helhetsbild kan variera stort.

Bland Teknikföretagens medlemmar återfinns även den försvarsnära industrin. Dessa verksamheter, samt övriga verksamheter som på ett eller annat sätt omfattas av säkerhetsskyddslagen, har många gånger genom den lagstiftningen krav på sig att genomföra kontroller av anställda, något som också möjliggörs genom samma lagstiftning. Det ska dock framhållas att även arbetsgivare som inte bedriver säkerhetskänslig verksamhet, och därmed inte omfattas av detta regelverk, många gånger har ett stort behov av att i varierande utsträckning göra vissa kontroller. Det är därför en felaktig utgångspunkt att säkerhetsskyddslagens regler fullt ut möter de behov en arbetsgivare har av att göra kontroller, eftersom denna lag av naturliga skäl enbart omfattar de aktörer som bedriver säkerhetskänslig verksamhet. Vid sidan av den säkerhetskänsliga verksamheten finns följaktligen alla andra företag som även de, i varierande utsträckning, har legitima behov av kontroller. Det kan exempelvis röra sig om att förhindra:

- droger på arbetsplatsen (såväl nyttjande som förvaring och försäljning),
- etablering av gängkriminalitet eller annan grov brottslighet,
- spioneri/företagsspioneri
- Infiltration

Företagen är en spegling av samhället, vilket betyder att de utmaningar som ett hårdare klimat för med sig också drabbar arbetsgivarna. Det kan exempelvis få förödande konsekvenser för en trygg arbetsmiljö när kriminalitet och personer med våldskapital etablerar sig på arbetsplatserna, eller om ett företags konkurrenskraft försvagas på grund av att anställda agerar illojalt och brottsligt i förhållande till skyddet för företagshemligheter. Detta senare exempel är särskilt påtagligt inom den internationellt konkurrensutsatta industrin där utveckling, innovationer och tekniskt kunnande många gånger är kritiska delar av verksamheten och av stort intresse även för utländska aktörer.

Förluster, eller otillbörlig påverkan genom exempelvis infiltration, i dessa hänseenden kan medföra omfattande skada för bolagen och vara direkt negativt påverkande på konkurrenskraften.

Nuvarande lagstiftning och utredningens förslag

Nuvarande lagstiftning, där söktjänster genom frivilliga utgivningsbevis har kunnat uppnå ett grundlagsskydd för sitt tillhandahållande av mycket omfattande information om enskilda har, i vart fall fram till nu[1], möjliggjort mer eller mindre full tillgång till personuppgifter för alla som är intresserade av sådan information. I viss mån gäller detta även särskilt känsliga personuppgifter. Ser vi till våra medlemsföretags behov så har detta system och tillgängliga tjänster mött det behovet, dessutom på ett sätt som huvudsakligen är snabbt, enkelt och jämförelsevis kostnadseffektivt. Vi är samtidigt medvetna om nackdelarna med detta system, då informationstillgången även nyttjas av kriminella för bland annat kartläggning av individer och tillgångar.

Lagstiftarens ambition att se över grundlagsskyddet i syfte att stärka den personliga integriteten är ur detta senare perspektiv fullt förståelig. En eventuell förändring behöver däremot ske på ett sätt som tar hänsyn till våra medlemsföretags fortsatta behov av tillgång till information om arbetssökande och anställda. Eftersom föreliggande utredning är avgränsad till att behandla själva grundlagsskyddet, och att förslaget går ut på att genom lag möjliggöra ytterligare begränsningar av tryck- och yttrandefriheten när det gäller offentliggörande av personuppgifter, vet vi egentligen mycket lite om vad de faktiska konsekvenserna av förslaget blir beträffande den fortsatta möjligheten att de facto genomföra bakgrundskontroller med utgångspunkt från dagens informationstjänster. Teknikföretagen avstyrker mot denna bakgrund utredningens förslag. För att kunna fastställa vilka effekter lagstiftningsförslaget i praktiken får behöver vi samtidigt veta vilken ordning lagstiftaren tänkt sig för informationshanteringen/informationstillgången framöver. Något sådant förslag finns inte att tillgå i nuläget, däremot finns det mer eller mindre uttalat att även detta måste utredas. Positivt i sammanhanget är att arbetsgivarens behov av kontroller lyfts fram som ett legitimt sådant, vilket också behöver speglas i den slutliga regleringen.

Det är i detta sammanhang även nödvändigt att beröra Högsta domstolens beslut i mål nr Ä 3169-24 och Ä3457-24. Dessa beslut får direkta och mycket stora konsekvenser för fortsatt inhämtning av information om bland annat brottmålsdomar. Förbehållen som uppställs i besluten innebär i praktiken ett hinder för företag med utgivningsbevis att hämta in sådana domar för att tillhandahålla olika uppgifter ur dessa för arbetsgivares bakgrundskontroller. Vilka exakta konsekvenser besluten får direkt eller indirekt för nuvarande

[1] Se Högsta domstolens beslut i mål nr Ä 3169-24 och Ä 3457-24, som nu i praktiken begränsar möjligheten för olika typer av bakgrundskontrollsföretag att begära ut bland annat brottmålsdomar för att tillhandahålla dessa inom ramen för bakgrundskontroller.

personuppgiftshantering är däremot i dagsläget inte klarlagt, vilket ytterligare understryker vikten av en skyndsam hantering från lagstiftarens sida. I annat fall riskerar det att uppstå en obalans åt andra hållet där företagens legitima intresse av att på ett effektivt sätt kunna inhämta information inte tillgodoses, vilket vore förödande.

Begreppet bakgrundskontroller

Slutligen, den allmänna debatten tar många gånger sikte på lagstiftningsåtgärder mot just ”bakgrundskontroller”. Teknikföretagen anser att det är viktigt att tydliggöra att bakgrundskontroller inte är ett entydigt definierat begrepp och att viss försiktighet därför bör iakttas i hur begreppet används. Arbetsgivare har i alla tider genomfört kontroller av arbetstagare, främst inför anställning. Det kan röra sig om referenstagning, kontroll av betyg, intyg, licenser och körkort – även detta är en form av bakgrundskontroll och utgör likväl centrala delar av en rekryteringsprocess.

Den diskussion som under senare tid förts, med utgångspunkt från mediegrundlagarnas skydd för söktjänster och rätten att ta del av information om enskilda personer genom dessa tjänster, förenklas ibland till att handla om huruvida just ”bakgrundskontroller” ska vara tillåtna eller inte. Vi motsätter oss denna förenkling eftersom de kontroller som görs kan se mycket olika ut och motiveras av olika intressen. Ur vårt perspektiv handlar frågan mer korrekt om vilken typ av information och vilka personuppgifter som just en arbetsgivare ska kunna få del av.

TEKNIKFÖRETAGEN

Henrik Stålspets
Jurist/förhandlare, Arbetsgivarfrågor